

BEVEZETÉS: AZ ISTENTISZTELET

- 1. Isten népének istentiszteleti élete**
- 2. A gyülekezeti istentisztelet**

1. ISTEN NÉPÉNEK ISTENTISZTELETI ÉLETE

Isten népének, Krisztus egy egyházának istentisztelete szakadatlan folyamatként végigkíséri az egyház életét az évszázadokon át, és folyik szüntelenül éjjel-nappal a föld körül, ahogyan a hívők közössége körülöleli a földet. Részt vesz benne az üdvözültek serege és a földön bűnnel, gyengeséggel küzdő egyház és annak minden tagja, akár a gyülekezetben, akár baráti és családi körben vagy magánosan lépnek Isten színe elé. Ahol Isten igéjét olvassák és hirdetik, hallgatják és tanulják, ahol a szentségeket adják és elfogadják Jézus Krisztus nevében, és ahol az Úr nevét segítségül hívják egyedül vagy közösségben, ott Krisztus egyháza jelen van, és az egy egyház istentisztelete folyik, mert ott jelen van a feltámadt és élő Úr, és végzi hitet ébresztő és szeretetre indító munkáját, azon ígérete szerint, hogy ahol ketten vagy hárman egybe-gyülekeznek az ő nevében, ott van közöttük, és övéivel marad minden napon a világ végeze-téig (Mt 18,20; 28,20).

Az egyház istentiszteleti életének rendjét meghatározza, hogy ott a megdicsőült Úr Szentlelke által cselekvő módon van jelen, és ennél eszközül használja az ő szeretetéről, haláláról és feltámadásáról szóló evangéliumot, amelynek Isten túlaradó kegyelméből négy for-mája van: az élőszóbeli ige, a keresztség, az úrvacsora és a személyesen hirdetett bűnbocsá-nat a testvéri közösségben. Mindegyiknél az élő Úr van jelen, de különböző módon. Az élő-szóbeli igénél mindazok számára, akik prédikálnak, és akik azt hallgatják. A keresztségben a keresztelendő számára, akit nevéen szólít, elhív üdvösségre és a hívők közösségébe. Az úrvacsorában a gyülekezet számára van jelen, amikor önmagát feláldozza, megosztja és kiosztja, és ezzel testének tagjait önmagával és egymással egyesíti. A feloldozással, a személyes bűnbocsánattal a megmentett és egymást megmentő bűnösök testvéri közösségének áldásait köz-vetlenül tapasztaltatja meg. Isten Krisztusra nevelő és megőrző eszközül használja fel az egy-ház istentiszteleti életében a törvény hirdetését, amely lényeges eleme az evangelizáló-prófé-tai igazságszolgáltatásnak. Ez által vezet nemcsak bűneink felismerésére és megbánására, hanem azt is megmutatja, melyek a neki tetsző jócselekedetek, amelyeket tőlünk Krisztus-hitünk alapján elvár. Az egyház istentiszteleti életében a törvény és az evangélium mindegyik formájára szükség van. Egyiket sem helyezhetjük a másik fölé vagy elé: mindegyik által az élő Úr van jelen, és mindegyiket az ő cselekvő jelenléte teszi élővé és hatóvá.

Isten népének istentisztelete akkor teljes, ha az élet istentiszteletévé válik azzal, hogy önmagunkat, gondolkodásunkat és cselekvésünket mintegy élő áldozatként odaszánjuk Istennek és – ami ebből következik – embertársainknak. Az istentisztelet nem menekülés a mindennapi életből Istenhez, a zajból a csendbe, a bűnből a tisztaságba, az idegenből az ott-honba, a világból önmagunkba: nem lépünk át valami láthatatlan szent küszöböt, amely el-választja Isten világát és a „külső” világot. Az istentisztelet feltekintés arra az Istenre, aki sze-reti a világot bűnei ellenére, és aki Fiát adta oda, hogy a világnak élete legyen. Az istentisztelet közösség azzal a Jézussal, aki vállalja az embert és világát, aki szolgálni jött a világba, és életét adta érte. Az egyház istentisztelete – akár közösségben, akár magánosan – mindig Isten színe előtt, Krisztus jelenlétében folyik, és ezért az igehallgatás és imádság mindig felkészülés az élet istentiszteletére: felkészülés küldetésünkre és szolgálatunkra azon a helyen, amelyre Isten állított minket.

2. A GYÜLEKEZETI ISTENTISZTELET

Az egyház istentiszteleti életének lényeges része a gyülekezeti istentisztelet. Különös jelentősége és sajátos szerepe abból adódik, hogy nyilvános jellegű. Kifejezésre jut ez abban, hogy idejét és helyét kihirdetjük, és az ajtót kinyitjuk mindenki előtt. Elvileg részt vesz benne a gyülekezet minden rétege: férfiak és nők, gyermekek és öregek, különböző foglalkozású, műveltségű és beállítottságú emberek, sőt egyszerű érdeklődők is. Ebből következik, hogy rendjével, tartalmával és hangvételével közösségre nevelő iskolává, egymást megértő és vállaló emberek közösségévé kell válnia, amelyben a különböző korú és beállítottságú emberek megtanulják egymás nyelvét, megértik és tiszteletben tartják egymást.

A gyülekezeti istentisztelet nyilvánosságából és a gyülekezet egészére néző jellegéből következik, hogy korlátozott mértékben veheti figyelembe az egyéni szempontokat és igényeket, éspedig minél nagyobb a résztvevők száma, annál kevésbé. Többnyire nem pótolhatja az egyház istentiszteleti életének egyéb megnyilvánulásait: a biblia- és imaórákat, az ifjúsági és gyermekcsoportokat, a férfiak és nők összeföveteleit, a családi áhítatokat és nem utolsósorban a hívők személyes elcsendesedését. Nem veheti át ezek formáját sem. Ezek nem bontják, hanem építik a gyülekezetet, ha fenntartják eleven kapcsolatukat a gyülekezet és az egyház egészével. Sőt eleven működésük teszi lehetővé, hogy a gyülekezeti istentisztelet megfeleljen rendeltetésének, és a közörsre tegye a hangsúlyt. Ennek megfelelően az agendák, amelyek a gyülekezeti istentisztelet rendjét szabályozzák, nem az egyéni elmélyedéshez, hanem a közös gyülekezeti istentisztelet kialakításához nyújtanak segítséget.

A gyülekezeti istentisztelet az ifjúság és a gyermekek istentisztelete is. Arra kell törekedni, hogy belenőjenek a gyülekezeti istentiszteletbe, és azt megszeressék. Ebből az is következik, hogy a gyülekezeti istentiszteletet úgy kell alakítani, hogy abban a gyermekek és az ifjúság is jól érezze magát. Ez nem zárja ki külön ifjúsági és gyermek-istentiszteletek tartását. Tapasztalat szerint erre legalkalmasabb a mindennapi istentisztelet liturgikus rendje.

A gyülekezeteket és a gyülekezeti istentiszteleteket kezdettől fogva az apostolok által megbízott és a gyülekezet által megválasztott személyek, felavatott lelkészek vezetik. Felelőségük és felügyeletük kiterjed az egyház istentiszteleti életének minden megnyilvánulására, amely túlmegy a család keretein. Ez a rend a mi egyházunkban is érvényes. Gyónást, úrvacsorát, konfirmációt, avató, iktató és szentelő cselekményeket csak felavatott lelkész végezhet. Igeszolgáltatásra megfelelően felkészült egyháztag kaphat megbízást az egyház törvényes rendjének keretei között. Viszont a lelkésznek gondoskodnia kell arról, hogy a gyülekezet cselekvő módon vegyen részt a gyülekezeti istentiszteleten. Ez eddig régi szokás szerint főként gyülekezeti énekléssel, ének- és zenekarok szolgálatával történt. Erre az eddiginél nagyobb lehetőséget nyújt a liturgikus rend bevezetése. Zsoltárok éneklésében, lektciók olvasásában és az általános könyörgő imádság elmondásában egyháztagok és csoportok is részt vehetnek. Lényeges azonban, hogy akik bármilyen szerepet kapnak a gyülekezeti istentiszteletben, azok erre alkalmasak legyenek, hivatalos megbízást kapjanak, és felkészüljenek. Ennél is fontosabb az, hogy a lelkész ne csak egymagában, hanem a gyülekezeti tagok segítségével készüljön az igehirdetésre, és készítse elő az istentiszteletet. A gyülekezeti tagok talán ezzel tehetik a legnagyobb szolgálatot istentiszteleti életünk megújulásáért. De jó szolgálat az is, ha az istentiszteletre érkezőket üdvözlik és helyükre kísérik, a távollévők iránt érdeklődnek, esetleg templomba járásukat segítik, osztoznak egymás gondjában, a felgyógyultak és visszatérők örömeiben, és így hozzájárulnak az istentisztelet testvéri légkörének kialakításához.

Gyülekezeti istentiszteleteink az egy egyetemes egyház istentiszteleti életébe ágyazódnak bele. Ezért a gyülekezeti istentisztelet rendjének kialakításánál az evangélikus reformá-

ció liturgiai elvei szerint saját élő hagyományunkból és gyakorlatunkból indultunk ki, és azt fejlesztettük tovább az egyetemes keresztyén hagyományok és újabb szokások figyelembevételével. Eszerint istentiszteleteink három típusát alakítottuk ki: az énekverses rendet, a liturgikus rendet és a rövid rendet. Valamennyinek azonos a menete és állandó szövegei, és megfelelnek az egyetemes keresztyénségben használatos rendeknek és szövegeknek. Az énekverses rend az 1936-ban bevezetett rend továbbfejlesztése: hazánkon kívül hasonló renddel ritkán találkozunk. Ez a rend megkönnyíti a gyülekezet részvételét azzal, hogy a gyülekezet énekverssekkel válaszol, de igényes is, mert elég sok dallam ismeretét tételezi fel. A liturgikus rendet eredetileg nagyrészt nem énekelték. Ebben a nem énekelt formájában világszerte terjed, és így a legegyszerűbb körülmények között – nálunk például szórványhelyzetben is – könnyen használható. Menete világos és áttekinthető. Énekelt formában énekkultúrát és gyakorlatot tételez fel, de különösen alkalmas arra, hogy az énekkarok, az ifjúság vagy egyes személyek bekapcsolódjanak. A rövid rend is teljes értékű istentisztelet, mégis csak az idő rövidsége esetén alkalmazható, szórványhelyzetben is inkább a liturgikus rend nem énekelt formáját használjuk. Az istentisztelet e három típusa között nem lehet értékrendet felállítani. Törekedni kell arra, hogy minden gyülekezet mind a három istentiszteleti típust megismerje, megszeresse és rendszeresen használja. Ezzel a célkitűzéssel az agendában adott keretek között bőséges lehetőség nyílik gyülekezeti istentiszteleteink liturgikus megújulására.

